

feljton

Nacionalizam PRIJETI UNIŠTENJU EUROPE

Nacional donosi ulomak iz knjige francuskog filozofa, politologa i povjesničara **Pierre-Andréa Taguieffa** 'Osveta nacionalizma' u kojoj piše o rastućim novim oblicima nacionalizma u Europi kao nasljednicima komunizma ili posljednjim utočistima razočaranih i isključenih koji su sve brojniji zbog negativnih učinaka globalizacije

Novi oblici “neopopulizma desnice”, osobito u Europi, odlikuju se takozvanim antipolitičkim i antisistemskim usmjerenjem - koje se sastoji od osporavanja i odbacivanja postojećega političkog sustava - o čemu svjedoči

pojava paradoksalnih antistranačkih stranaka, u kontekstu obilježene krizom političke predodžbe, odnosno krizom povjerenja u predstavničke demokracije.¹ Odatle odbacivanje političke klase, koje podrazumijeva odbacivanje institucionaliziranih ideološko-političkih opreka jednako kao i dominantnih ideja za koje se smatra da ih nameće “sustav”. Globalizaciju se promatra samo kroz njezine razorne učinke. Ona se prokazuje kao izraz “neoliberalizma” čiji je odbojni lik okultna moć, posljednja inkarnacija “anonimnog i neobuzdanog slučaja”. Strah od pustošenja koji proizvodi neumorno prokazivani “nevidljivi financijski lobi” podržavaju i novi demagozi, bili oni nacionalisti ili ne. Odatle, u pokretima ekstremne ljevice, porast konspiracionističkih oblika prosvjednog populizma koji preferira retoriku “antiglobalizacije”, čije odjeke nalazimo u neopopulizmima desnice.

Kad se nalaze na krajnjoj desnici (prema konvencionalnoj topografiji) neopopulističke stranke više koriste sredstva antiimigrantske ksenofobije, od sada snažno obojene islamofobijom (“borba protiv islamizacije” postala je fundamentalna tema), te sredstva “šovinizma blagostanja” ili “države blagostanja” (welfare chauvinism), kolebajući se između konzervativne obrane statusa quo i “nativističke” želje da se sačuva neko naslijeđe koje se smatra osloncem nacionalnih identiteta.

Niže klase je osobito lako mobilizirati antiimigrantskom ksenofobijom, dok srednje klase obranom stečenih prednosti i materijalnog ili nematerijalnog naslijeđa. No svi su građani, uz iznimku deteritorijaliziranih elita, u napasti, odnosno opsjednuti obranom društvene solidarnosti namijenjene državljanima koji često po primaju izgled “domorodaca”, čija autodefinicija daje prednost kulturnim značajkama. Ta etnicizacija nacionalnog državljanstva sigurno nije nešto novo, no ona poprima nov smisao svojom artikulacijom dvostrukog odbacivanja: globalizacije, za koju se smatra da prijeti padom razine i kvalitete života, te islamizacije,

Antiamerikanizam, povezan sa žestokim anticionizmom prisutan je u svim oblicima novog populizma, desnog ili lijevog. S obzirom na lepezu antiameričkih fantazmi, njegova jačina varira

FOTO: SYLVAIN LEFÈVRE/GETTY IMAGES

smatrane oblikom protukolonizacije koju se ne može tolerirati. Odatle pojava pokreta “otpora” koje možemo nazvati “nativističkim”, a koji se, u skladu s normama kulturnog diferencijalizma, mogu usmjeriti na obranu nacionalnog identiteta te na obranu europskog identiteta.

IZMEĐU BAZE I VRHA: RAZLIKOVANJE OD ANTISEMITIZMA IZRAELA

Antiamerikanizam, često povezan sa žestokim “anticionizmom”, prisutan je u svim oblicima novog populizma, desnog i lijevog. On može biti više ili manje žestok, varirajući s obzirom na antiameričke fantazme čija je lepeza široka. Riječ je prije svega o kulturnom antiamerikanizmu koji teži spajanju s prokazivanjem “liberalne globalizacije”, a za nacionalno-populističke stranke dio je izričito antiglobalizacijske vizije. No nakon antisemitizma (uočljivog, primjerice, u nekih čelnika Nacionalne fronte, osobito njegov negacionistički oblik, prije predsjedanja Marine Le Pen), anticionizam ima tendenciju nestajanja iz zaliha službenih stavova nekih nedavnih nacionalno-populističkih pokreta, u Nizozemskoj kao i u Švicarskoj ili nekim skandinavskim zemljama. Od 11. rujna, redefinicija osnovnog neprijatelja zapadnih demokracija kao islamističkog ili islamsko-terorističkog izazvala je istinski zaokret u korist Izraela. Deklarirani neprijatelji “islamizacije Europe” potvrđuju se često kao prijatelji Izraela.

U govoru održanom 3. rujna 2011. u Berlinu, populistički vođa Geert Wilders, podsjetivši da je njegova stranka, Stranka za slobodu (PVV), osvojila 24 od 150 zastupničkih mjesta u Parlamentu te da podržava aktualnu vladu (liberala i demokršćana), iznio je jasnu teoriju o tom proizraelizmu karakterističnom za razdoblje

FOTO: DEAN MOUTARPOULOS/GETTY IMAGES

NIZOZEMSKI POPULIST GEERT WILDERS zagovara političku tezu nastalu nakon napada na SAD 11. rujna 2001. po kojoj su neprijatelji zapadnih demokracija islamski teroristi

FRANCUSKA DESNIČARKA MARINE LE PEN na tragu teze o 'islamizaciji Europe', u svojim političkim istupima izražava stavove naklonjene Izraelu i Židovima

nakon 11. rujna. Svodi li se taj "selektivni filosemitizam" na oportunistički anti-antisemitizam? Pitanje su postavili neki politički promatrači. U svom "Manifestu za novu međunarodnu politiku Francuske", 11. kolovoza 2014., Aymeric Chauprade, u to vrijeme savjetnik Marine Le Pen za međunarodna pitanja, također je zauzeo stavove naklonjene Izraelu, ujedno nazivajući radikalni islamizam glavnom prijetnjom te pozivajući na vojnu obranu iračkih kršćana. No politička linija Nacionalne fronte o izraelsko-palestinskom sukobu nije čvrsta, a pitanje i dalje stvara podjele u lepenističkim krugovima.

Nimalo ne iznenađuje da se, u demokratskim društvima u kojima je antirasizam norma, antisemitizam dok se ne odražava u javnim stavovima političkih čelnika. Valja, međutim, naglasiti očito razilaženje između anti-antisemitskih stavova novog vodstva Nacionalne fronte te antisemitskih osjećaja osoba koje se smatraju "bliskima" lepenističkoj stranci.

Tako se, prema istraživanju javnog mnijenja Antisemitizam u francuskom javnom mnijenju, 7 koje je proveo Ifop (Institut français d'opinion publique) krajem rujna i početkom listopada 2014., 53% bliskih suradnika Nacionalne fronte i 49% birača Marine Le Pen 2012. izjasnilo protiv židovskog predsjednika Republike, spram 21% u ukupnom uzorku. Iako 84% svih ispitanika smatra da je židovski Francuz kao i svaki drugi Francuz, samo se 61% bliskih suradnika Nacionalne fronte slaže s tom tvrdnjom; 22% njih nastojalo bi izbjeći židovskog susjeda, spram 6% ukupno ispitanika. Konačno, više nego dvostruko su brojniji od prosjeka (29% spram 12%) oni koji se ne slažu s tvrdnjom da je "mlade generacije važno podučavati o holokaustu kako bi se izbjeglo njegovo ponavljanje". Prema drugom istraživanju Ifopa koje se odnosi na

poimanje Države Izrael, provedeno sredinom studenoga 2014., 54% ispitanika bliskih Nacionalnoj fronti i 51% birača Marine Le Pen 2012. ocjenjuje postojanje Izraela opravdanim (spram 65% ukupno anketiranih). A 43% jednih te 48% drugih smatra da nije opravdano (spram 27% u ukupnom uzorku).

Kontrast između istaknutog proizraelizma novog vodstva Nacionalne fronte i razilaženja prolepenista oko pitanja samog postojanja Izraela, sasvim je jasan. Predsjednica Nacionalne fronte, kad prokazuje množenje antižidovskih činjenica u Francuskoj, ne propušta povezati objašnjenje fenomena sa svojim odbacivanjem imigracije i osudom "komunitarizma" (pojam dvojbene upotrebe) i "islamističkog fundamentalizma" (ne "islama", što je razlikuje od Geerta Wildersa ili Oskara Freysingera). Nekoliko dana nakon njezina ponovnog izbora u predsjedništvo Nacionalne fronte, 7. prosinca 2014., Marine Le Pen se u razgovoru na televiziji BFM10 ovako izjasnila o novom antižidovskom valu kojemu svjedočimo u Francuskoj:

Razgovarajmo, dakle, o antisemitizmu. Već petnaest godina u našoj zemlji raste antisemitizam koji je posljedica prožimanja populacija stranim podrijetlom, njihova prožimanja islamističkim fundamentalizmom. To znamo. Riječi izgovorene u džamijama nedopustive su. [...] Zahvaljujući Nacionalnoj fronti, 2012. godine spriječili smo dolazak četvorice propovjednika koji su na kongresu Saveza islamskih organizacija u Francuskoj pozivali na smrt Židova.

Na pitanje "Za Vas je antisemitizam direktno povezan s islamom?", Marine Le Pen odgovara: "Gledajte, to je jasno, svi naši židovski sunarodnjaci to nedvojbeno znaju." I da bi precizirala, vraća se na nacionalni konsenzus po tom pitanju:

Pravo je pitanje [...] porast fundamentalizma (islamističkog) u našoj zemlji. [...] Taj fundamentalizam poziva na ubojstvo i na mržnju Židova, kršćana pa uostalom čak i onih koji ne vjeruju. Nakon postavljanja dijagnoze, slijedi izjava o programu borbe protiv antisemitizma. To je indirektna borba jer je riječ o borbi protiv tobožnjih razloga za antižidovski val, imigraciju, "komunitarizam" i islamistički fundamentalizam: Hoćemo li završiti tako da stvarnosti pogledamo u lice kako bismo pronašli rješenja za ono što duboko brine naše židovske sunarodnjake, ono što jako dobro razumijem i što, očigledno, prokazujem, čini mi se, u prazno već godinama.

[...] Rješenje je boriti se protiv fundamentalizma [...] golemom upornošću. Rješenje je prije svega zaustaviti imigraciju, jer što je više nekontrolirane imigracije, to fundamentalizam više cvate [...]. Osim toga, boriti se protiv fundamentalizma znači boriti se protiv komunitarizma.

Stavovi predsjednice Nacionalne fronte doimaju se usklađenima sa stavovima baze. Istraživanje Ifopa objavljeno u studenome 2014. pokazuje nam da su za 96% ispitanika koji se smatraju "bliskima Nacionalnoj fronti" te za 91% birača Marine Le Pen 2012., Magrebljani "prebrojni" u Francuskoj (nacionalni prosjek: 51%, UMP [Savez za narodni pokret]: 70%). Potom, 99% simpatizera Nacionalne fronte te 95% birača Marine Le Pen 2012. smatra da su muslimani "prebrojni" u Francuskoj (nacionalni prosjek: 51%; UMP: 68%). "Općenito stranci" ocijenjeni su "prebrojnima" sa 83% jednih te 75% drugih ispitanika koji proizlaze iz dviju istaknutih potkategorija "lepenista" (nacionalni prosjek: 40%, UMP: 48%). Konačno, 44% ispitanika osoba smatra da se Francuska "treba bolje zaštititi od svijeta" (spram samo 22% koji smatraju da se Francuska treba više otvoriti svijetu).

U diskursu neopopulizama desnice, antielitizam uobičajeno poprima klasičan oblik teorije zavjere ("Lažu nam; varaju nas;

Velika novost
europskih
neopopulizama
desnice očituje
se u odbacivanju
političkog
i kulturnog
utjecaja islama
zbog prijetnje
kojom šteti
individualnim
pravima i
sekularnosti

Nizozemski desničar Geert Wilders potvrđuje se kao branitelj prava homoseksualaca i slobode tržišta, u potpunoj suprotnosti s onima koji su skloni homofobiji i antikapitalizmu

podvaljuju nam”), na temelju uvjerenja da je narod žrtva izdaje elita, odnosno urote protiv njega koju organiziraju “oni na vrhu” ili “oni odnekle” (ili niotkuda), transnacionalne ili kozmopolitske elite za koje se vjeruje da utjelovljuju političko zlo. No u većini neopopulističkih stranaka, demonizacija elita ne pripada, barem ne izričito, u antižidovsku viziju svijeta.

KULTURNI LIBERALIZAM PROTIV ISLAMA, NACIONALPROTEKCIONIZAM PROTIV “NEOLIBERALIZMA”

Većina novih nacionalno-populističkih europskih pokreta ne samo što se ne suprotstavlja liberalnoj demokraciji, već naprotiv, tvrdi da želi obraniti njezine vrijednosti: slobodu mišljenja, toleranciju, laicizam (ili sekularnost), jednakost žena i muškaraca, poštovanje manjina i prava homoseksualaca itd. od prijetnje koju utjelovljuje imigracija muslimanske kulture koju se optužuje da želi nametnuti vlastite vrijednosti i norme institucionalnim ili kvaziinstitucionalnim multikulturalizmom koji ih izuzima od svake kritike - u ime prava na zakonski zaštićenu različitost. Odbacivanje “islamizacije” ne temelji se više na ksenofobnoj ili rasističkoj viziji svijeta koju smo susretali u svim pokretima krajnje desnice iz druge polovice XX. stoljeća. Ono se dijelom temelji na želji građana da obrane kulturni identitet o kojem ovisi način života za koji su vezani, a dijelom na apsolutnom odbacivanju uvođenja šerijatskog

PIERRE-ANDRÉ TAGUIEFF autor je brojnih znanstvenih članaka i knjiga iz područja politike, povijesti ideja, sociologije i teorije argumentacije

prava u Europu (koje je presudom 31. srpnja 2001. Europski sud za ljudska prava proglasio neusklađenim s temeljnim načelima demokracije) te, a fortiori, džihada, koji kod radikalnih islamista nastoji odigrati ulogu “šestog stupa islama”. Odbacivanje “islamizacije” odvija se, dakle, na planu vrijednosti i normi, u skladu s kolektivnim preferencijama, branjenima argumentima koji nisu povezani sa ksenofobijom i rasizmom - odbacivanje prezira prema ženama, seksizma, homofobije, progona vjerskih manjina, obrana sloboda, tolerancije, načela jednakosti itd.

To je velika novost europskih neopopulizama desnice: odbacuju politički i kulturni utjecaj islama zbog prijetnje kojom šteti individualnim postmaterijalističkim pravima i sekularnosti. Neopopulistički vođa poput Geerta Wildersa potvrđuje se k tome kao branitelj prava homoseksualaca i slobode tržišta, u potpunoj suprotnosti s onima koji su skloni homofobiji i mističkom antikapitalizmu. Imajući to u vidu, takve bi se lidere, kako tvrdi politolog Laurent Bouvet, preuzimajući formulaciju britanskog novinara Eda Westa, moglo prekrstiti u “libertarijanske islamofobe” u borbi protiv seksista i “antihomoseksualaca svih religija”. Jednako vrijedi, s promjenjivim akcentima, i za nizozemske populiste iz Stranke za slobodu čija je glavna figura Geert Wilders, za švicarski UDC kojem je Oskar Freysinger dao nov izgled, kao i za neke skandinavske populističke stranke poput norveške Stranke napretka.

Izmjena Nacionalne fronte koja se odvija od siječnja 2011. s

31. 5. 2017. godine, srijeda

18,00 h – Književnost između egzila i azila
Slavenka Drakulić: *Mileva Einstein, teorija tuge*
Ex libris – Riva Boduli 3b

19,30 h – Svečano otvorenje 10. Vrska
Voditelj: Vojo Šiljak
Za dobru *rock and roll* priču zadužen: Boris Štok
Brod Marina – Adamićev gat

21,00 h – Festival europske kratke priče: Luka Europe
Brod Marina – Adamićev gat

1. 6. 2017. godine, četvrtak

18,00 h – U fokusu
Rade Jarak: *Emigranti – labirint sudbina*
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

19,00 h – U fokusu
Senko Karuza: *Prsa u prsa*
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

20,00 h – Književnost između egzila i azila
Vladimir Pištalo: *Tesla, portret među maskama, Venecija*
Ex libris – Riva Boduli 3b

21,00 h – Festival europske kratke priče: Luka Europe
Brod Marina – Adamićev gat

www.vbz30books.eu

vRisak

10. riječki sajam knjiga i festival autora

od 31. svibnja do 10. lipnja 2017.

www.vbz.hr

2. 6. 2017. godine, petak

18,00 h – U fokusu
Sanja Baković: *Plovna mjesta*
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

19,00 h – U fokusu
Damir Karakaš: *Sjećanje šume*
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

20,00 h – Europom u 30 knjiga
Srđan Valjarević: *Dnevnik druge zime*
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

21,00 h – Rijeka čita, piše, sluša, voli: Od riječkog kruga redom do Ri Lita
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

21,00 h – Vrisak Cinema
Filmovi snimljeni prema knjigama iz biblioteke *Europom u 30 knjiga* – *Peti brod* (Slovačka)
Art-kino Croatia – Krešimirova 2

23,00 h – Vrisak Music
Smeđi šećer i specijalni gost: Uddo Brenner
Klub Tunel – Školjić 12

3. 6. 2017. godine, subota

10,00 h – 14,00 h – POP-UP knjižara
Kava i kolač uz dobru knjigu i glazbu
Trg Matije Vlačića Flaciusa

18,00 h – U fokusu
Nikola Petković: *How to Tie Your Shoes*
HNK Ivana pl. Zajca – Verdijeva 1

19,30 h – U fokusu
Sladana Bukovac: *Stajska bolest*
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

4. 6. 2017. godine, nedjelja

16,00 h – Claudio Magris i Nikola Petković
Obrnuta uloga: profesori i studenti
Ex libris – Riva Boduli 3b

18,00 h – Geneza knjige: Od rukopisa do prijevoda
Ex libris – Riva Boduli 3b

20,00 h – Vrisak Cinema
Filmovi snimljeni prema knjigama iz biblioteke *Europom u 30 knjiga* – *Trg dijamanta* (Španjolska)
Mini Art-kino Croatia – Krešimirova 2

5. 6. 2017. godine, ponedjeljak

11,00 h – Vrisak Junior
Davor Šunk i slikovnice za najmlađe – upoznajte Miru i Maru i patuljka Mudrića
Gradska knjižnica Rijeka, Dječji odjel Stribor – Trg 128. brigade Hrvatske vojske 6

18,00 h – U fokusu
Maroje Mihovilović: *Mi djeca Solferina*
Ex libris – Riva Boduli 3b

19,00 h – Europom u 30 knjiga
Clare Azzopardi: *Iza svake je ostalo ime*
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

20,00 h – U fokusu
Srđan Dragojević: *Rane i dve priče za novu deceniju*
Book caffe Dnevni boravak – Ciottina 12a

21,00 h – Vrisak Cinema
Filmovi snimljeni prema knjigama iz biblioteke *Europom u 30 knjiga* – *Pozdrav s Marijom* (Poljska)
Mini Art-kino Croatia – Krešimirova 2

'OSVETA NACIONALIZMA' opisuje realnu prijetnju Europi 'smeđeg vala' praćenog rasističkim i ksenofobnim nasiljem, a knjigu je izdao TIM press

njezinom novom predvodnicom, Marine Le Pen, ide u istom smjeru i označava spektakularan prekid s nekim doktrinarnim stavovima stare Nacionalne fronte, proizašle iz pluralne ekstremne desnice, s heteroklitnim naslijeđem (maurrasovski integralni nacionalizam, petenizam, nacionalkatolicizam, neofašizam, poujadizam), čija je ekonomska doktrina bila mješavina antifiskalizma poujadističkog stila i ultraliberalizma reaganovskog stila - u paru s doktrinom minimalne države, koju sažima slavna izjava Ronalda Reagana: "Država nije rješenje naših problema. Ona je problem." Ne samo što ne objavljuje rat Republici - "prokletoj", koju rojalisti Francuske akcije žele "objesiti za uličnu svjetiljku" - Marine Le Pen se čak predstavlja kao jamac dugovječnosti "vrijednosti naše Republike", izjašnjava se u korist "socijalne pravde" i obećava "snažnu državu" koja "regulira" tržište i štiti državljane (Nica, 11. rujna 2011). Bilo da silovito brani načelo sekularnosti i javnu službu ili da odbacuje multikulturalizam ili "komunitarizam", prokazujući "moć novca" ili "banke i financijska tržišta" koji su "novi gospodari", njezina je argumentacija vrlo bliska republikanskoj s lijevice ili desnice. Kao i tvrdnja da brani "male i srednje klase", "siromašne" i "umirovljenike" od zločina "pustošiteljskog ultraliberalizma".

Uostalom, Marine Le Pen je jasno zauzela stav protiv homofobije, seksizma i antisemitizma,17 ponekad s islamofobnim i

antiimigrantskim primislima, kao u govoru u Lyonu, 20. prosinca 2010., u kojem muslimane koji mole na cesti uspoređuje s "okupatorskom vojskom":

Sve više i više do mene dopiru svjedočanstva o tome da u nekim četvrtima nije dobro biti ni žena ni homoseksualac, ni Židov, pa čak ni Francuz ili bijelac.

To daje naslutiti da u četvrtima u kojima prevladava populacija muslimanske kulture vladaju seksizam, homofobija, antisemitizam i antifrancuski ili antibjelački rasizam. No, 1.

svibnja 2011. u Parizu ponovno potvrđuje nacionalističko načelo okupljanja, u koje uključuje i muslimane: "Bili muškarac ili žena, heteroseksualni ili homoseksualni, kršćani, židovi, muslimani ili nevjernici, prije svega smo Francuzi!"¹⁹ Ipak, uzmemo li u obzir rezultate istraživanja javnog mnijenja posljednjih godina, taj inkluzivni nacionalizam daleko je od toga da pridobije većinu glasača Nacionalne fronte. Prekid s doktrinom slobodnog tržišta započeo je mnogo prije izbora Marine Le Pen za predsjednicu Nacionalne fronte. Od 1993. naovamo, na dnevnom je redu bio protekcionizam, kao i prokazivanje "slobodnog trgovanja" "briselskih tehnokrata". Jean-Marie Le Pen je 25. veljače 2007. ustao protiv "predatorskog kapitalizma", ultraliberalizma i "golemog planetarnog anonimnog društva".

Argumentacija Marine Le Pen kojom se izjašnjava u korist 'socijalne pravde' i obećava 'snažnu državu' koja regulira tržište i štiti državljane, vrlo je bliska programima njezinih političkih protivnika, lijevih ili desnih republikanaca

DNEVNIK U 22:00